

Jezuieten

Colofon

Jezuiten is een uitgave van de Vlaamse en de Nederlandse provincies van de Sociëteit van Jezus. Het verschijnt vier maal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.

Giften:

Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom. Vermeldt a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:
Stichting St. Claverbond,
Amaliastraat 13, 2514 JC Den Haag.
IBAN: NL55018 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen:
vzw Lessiusvereniging,
Koninginnelaan 141
1030 Brussel
IBAN: BE75 4352 0592 8151
BIC: KREDBE33
Mededeling: tijdschrift *Jezuiten*

Redactie:

Ward Biemans SJ, Guido Dierickx SJ,
Walter Fabri SJ, Eduard Kimman SJ
en Carola Lexmond-Kiepe

Adres voor Nederland:
Carola Lexmond-Kiepe
p/a Amaliastraat 13
2514 JC Den Haag
c.lexmond@prov.jezuiten.nl
tel. 070 364 2922

Adres voor Vlaanderen:
Walter Fabri SJ
Kortewinkel 10
8000 Brugge
walter.fabri@jezuits.net
tel. 050 47 00 26

Abonnementenadministratie:

Voor Nederland:
c.lexmond@prov.jezuiten.nl

Voor Vlaanderen:
marc.nieuwenhove@jezuits.net

Verantwoordelijk uitgever:

Jan Stuyt SJ
Prinsstraat 17
B-2000 Antwerpen
ISSN 0167-2967

Op de voorpagina:
paus Franciscus spreekt
de Algemene Vergadering
toe.

VOORWOORD

De Sociëteit van Jezus heeft voor het eerst in haar geschiedenis een Algemeen Overste van buiten Europa: de Venezolaan pater Arturo Sosa. In dit nummer van *'Jezuiten'* kunt u met hem kennismaken. Daarnaast is er ook aandacht voor het bezoek van paus Franciscus aan de leden van de Algemene Congregatie die pater Sosa hebben gekozen.

Twee Nederlandse jezuïeten hebben in september hun eerste geloften afgelegd, Bastiaan van Rooijen en Mark Logtenberg. Zij stellen zich aan u voor. We feliciteren hen met deze stap in hun leven en wensen hen succes in de studie.

Thom Sicking SJ doet verslag van de ontwikkelingen in Libanon, waar hij woont en tevens van het werk van de jezuïeten in Syrië en Irak. In de quick scan staat Nawar centraal, een jonge Syrische asielzoeker. Er is nog ander internationaal nieuws: in Indonesië is pater Van Lith SJ postuum onderscheiden door president Widodo voor zijn werk als grondlegger van een schoolinternaat. Een relikw van het hart van de heilige Johannes Berchmans maakt de overtocht naar Louisiana in de V.S. En dichter bij huis, in Brussel, verricht het instituut van de Bollandisten wetenschappelijk onderzoek naar heiligenlevens. Wellicht leest u dit blad bij de kerstboom. Hoe dan ook, de redactie wenst u een zalig Kerstfeest en een gelukkig 2017 toe.

INHOUDSOPGAVE

ACTUALITEITEN – Paus Franciscus bezoekt Algemene Congregatie van de jezuïeten

– *Rosario Rocha SJ* 3

Bastiaan van Rooijen SJ en Mark Logtenberg SJ leggen eerste geloften af

– *Wigbert Molenaar SJ* 4

WERELDWIJD – Pater Arturo Sosa gekozen tot Algemeen Overste – *Walter Fabri SJ* . 7

KORTE BERICHTEN 10

IN DE KIJKER – Libanon, basis voor hulp in Syrië en Irak – *Thom Sicking SJ* 16

QUICK SCAN – Een asielzoeker in een katholiek studentenhuus

– *Eduard Kimman SJ* 19

KORT WERELDWIJD – Postume onderscheiding voor Frans van Lith

– *Eduard Kimman SJ* 20

BOEKEN James Martin SJ – Het Jezuitenantwoord op (bijna) alle vragen.

Spiritualiteit voor het echte leven – *Jan Stuyt SJ* 22

IN MEMORIAM – Alois Visser SJ 23

IN DE VERREKIJKER – Vier eeuwen Bollandisten – *Bernard Joassart SJ* 24

Grootse viering St. Jan Berchmans in Louisiana – *Ward Biemans SJ* 26

ACTIVITEITEN 27

ACTUALITEITEN

Paus Franciscus bezoekt Algemene Congregatie van de jezuïeten

Pater Rosario Rocha SJ, geeft zijn reactie op de woorden die de paus sprak tot de deelnemers aan de Algemene Congregatie op dinsdag 25 oktober 2016:

'De weg die we te gaan hebben, zo zei de paus ons, is trouw te blijven aan ons originele charisma, dat tegelijk kerkelijk en sociaal is. Het charisma van Ignatius zelf is ten eerste kerkelijk. Hij kwam, samen met zijn eerste gezellen, naar Rome om zich aan te bieden aan de plaatsvervanger van Christus en om hun zending van hem te ontvangen. Tot wie kritiek uitoefende op de formulering van deze zending antwoordde Ignatius dat de verwoording van deze missie lag in de uitoefening ervan. De essentie en het meest belangrijke is het onze ogen op God de Heer gericht te houden, om zo vrij te worden van allerhande bijkomstigheden. Hij herinnerde ons eraan dat de wereld ons huis is. Wij hebben geen belofte van stabiliteit zoals de benedictijnen er een hebben.

Zoals bij de leerlingen van Emmaüs, opende de vreemdeling, Jezus, de Schriften. Zo gaf paus Franciscus ons inzicht in de *Formula*, de stichtingsakte van onze orde. Hij vertelde ons dat de essentie daarvan is: onze ogen geopend te houden op onze God. De geloften van armoede en gehoorzaamheid zijn daartoe onze weg. Hij zei nog dat de armoede voor de jezuïeten, zowel een moeder als wel een wal kan zijn, waarachter zij zich kunnen verschansen. De gehoorzaamheid maakt beschikbaar om gezonden te worden. Zo is de Sociëteit op pad en gaat ze vooruit, verenigd, vrij en gehoorzaam.

Zending

De zending van de Sociëteit, kijk naar de *Formula*, is het het geloof te verdedigen en te verspreiden en tegelijk wie rond ons leeft te helpen. Het brengt ons op allerhande plaatsen, bij een menigte mensen. Op die manier wordt onze zending heel concreet. Er zit daarbij een zekere spanning in ons Instituut. Het zegt: 'niet alleen dit, maar ook dat'. De

paus Franciscus met pater Orlando Torres (L) en pater Arturo Sosa

jezuïeten zijn niet echt tevreden als ze teveel aan kant moeten zetten of uitsluiten. Dat die spanningen toch kunnen samen gaan kan je zien in onze handelwijze: geloof en rechtvaardigheid, charisma maar ook een instituut, een gemeenschap en een zending. Onze ogen staan gericht op 'het grotere goed'. En dat begint met de werken van barmhertigheid: zorg dragen voor wie in ziekenhuizen verblijven, aalmoezen verzamelen, kinderen het geloof onderwijzen, geduldig beledigingen verdragen en boven al een zekere 'uittuntendheid' (*Magis*) die Ignatius zelf in alles zocht.

Elke Generale Congregatie is steeds een tijd geweest waarin we onze geest hebben herijkt. De kerk onder de leiding van paus Franciscus is diep in onze wereld geëngageerd. Zijn visie houdt in een maatschappij te vormen die verwelkomt, die staten oproept om grenzen te openen. Zijn bezoeken aan Lampedusa waren bedoeld om ter plaatse de conditie van de vluchtelingen te ervaren. Zijn terugkeer uit Griekenland samen met enkele vluchtelingenfamilies naar Vaticaanstad heeft menig hart geraakt.

De woorden en het voorbeeld van de paus en de uitwisseling van wat het ons deed, heeft mij doen uitroepen: 'brandde ons hart niet in ons?' (Lc. 24, 32)

Rosario Rocha SJ (Goa, India)

Vertaling: Walter Fabri SJ

Bastiaan van Rooijen SJ en Mark Logtenberg SJ leggen eerste geloften af

Twee novicen van de Nederlandse provincie sloten onlangs hun noviciaat af met het afleggen van de eerste geloften. Bastiaan van Rooijen deed dit op 3 september in het noviciaat in Birmingham (GB) en Mark Logtenberg op 17 september in New York (VS) in het studiehuis. Mark was de Atlantische Oceaan al eerder overgestoken omdat het academisch jaar in de Verenigde Staten eerder begint dan in Europa.

Wat nu volgt, is een dubbelinterview – in de eerste plaats om kennis te maken met de twee nieuwe scholastieken, ofwel jezuïeten in opleiding. Hoe wel, sommigen kennen hen al vanwege experimenten (stages) die ze deden tijdens het noviciaat in Nijmegen of Amsterdam. Hun antwoorden zijn echter ook interessant in verband met bijvoorbeeld roepingpromotie of het beeld dat bestaat van jezuïeten.

Bastiaan tijdens de geloftenviering in Birmingham, rechts met microfoon

Mark (M) is geboren in 1993 in Zwolle en Bastiaan (B) in 1988 in Buren.

Jullie hebben net de eerste geloften afgelegd – hoe gaat het met jullie?

(M) Het voelt goed om eindelijk de geloften te hebben afgelegd. De grote verandering van levenswijze kwam met de verhuizing van het noviciaat naar het studiehuis in New York. Maar de fundatie hiervoor zijn de geloften – dat ik ze heb mogen afleggen heeft mij daarom erg gestekt.

(B) Het voelt geweldig goed om de geloften afgelegd te hebben. Niet alleen was het moment zelf erg mooi, maar het was ook het waar maken van twee jaar voorbereiding in het noviciaat. Met blijdschap en dankbaarheid kijk ik terug op de geloftenviering.

Terugkijkend op het noviciaat – wat nemen jullie er dan vooral uit mee?

(M) Ik heb heel veel geleerd van de verschillende experimenten in het noviciaat. In de Geestelijke Oefeningen leert Christus ons te leven met Hem en voor Hem. Maar het is in die experimenten dat we dat werkelijk in de praktijk kunnen brengen. Dat ging met vallen en opstaan maar deze ervaringen zijn onbetaalbaar geweest.

(B) Het besef onderdeel uit te maken van een apostolische gemeenschap. Gedurende de twee jaar in het noviciaat ben ik er steeds bewuster van geworden dat geloof iets is dat gedeeld moet worden. Wat kunnen we, als een groep, doen om andere mensen te helpen God te vinden. Het noviciaat was een intensieve ervaring van gemeenschapsleven. Lange maanden met de andere novicen in Birmingham en het samenleven met andere gemeenschappen tijdens de verschillende experimenten.

Wat deden jullie voor jullie intrede – studie? Werk?

(M) Voordat ik intrad, heb ik drie jaar gestudeerd aan het grootseminarie Sint-Willibrord in Vogelzang, als priesterstudent voor het aartsbisdom Utrecht. Hier heb ik voornamelijk filosofie en een beetje theologie gestudeerd.

(B) Voordat ik intrad heb ik rechten gestudeerd in Leiden. Direct na mijn studie ben ik naar een roepingenhuis, 'Casa Balthasar', in Rome gegaan, waar ik twee jaar gebleven ben. Kort daarna ben ik naar het noviciaat gegaan.

Hoe hebben jullie de Sociëteit van Jezus leren kennen?

(M) De eerste jezuïet die ik leerde kennen kwam op de fiets naar Zwolle, mijn geboortestad, helemaal van Limburg. Voor de rest kende ik de jezuïeten van de Krijtberg in Amsterdam en zo nu en dan verscheen er een op het seminarie.

(B) Toen ik voor een paar maanden in Rome was om internationaal en Europees recht te studeren, ben ik regelmatig naar de Friezenkerk in Rome gegaan. In deze kerk zijn iedere zondag misvieringen in het Nederlands en het is een verzamelpunt voor Nederlanders in Rome. Daar ontmoette ik een Nederlandse jezuïet die

Mark bij zijn geloftenviering in New York

werkzaam was op de curie. Via hem heb ik de jezuïeten leren kennen.

Hoe reageerden jullie familie en vrienden op jullie beslissing om in te treden?

(M) Verrast, ze hadden het niet verwacht. Ik kom uit een katholiek gezin en het priesterschap is bekend in de familie, maar niemand kende de Sociëteit van Jezus. Nu, nadat mijn ouders en zusjes sommige jezuïeten kennen, zijn ze erg positief en geven ze me veel steun.

(B) Mijn familie reageerde goed toen ik ze vertelde dat ik in wilde treden bij de jezuïeten. Het kwam niet helemaal onverwachts daar ik al in een roepingenhuis was. Voor veel vrienden waren de jezuïeten iets totaal nieuws.

Uit wat voor familie komen jullie? Zijn jullie ouders bijvoorbeeld kerkelijk betrokken?

(M) Ik kom uit een katholiek nest, zozeer zelfs dat niemand in de nabije familie niet katholiek is. Verder heb ik twee jongere zusjes, een studeert nu in Amsterdam en de ander studeert 'Theatre' in de VS. Van jongs af aan kan ik me herinneren dat de familie actief was in de

Kerk. Mijn vader speelt nog altijd orgel en was jarenlang penningmeester van de parochie en mijn moeder is nog altijd actief als lectrice en bij vele hand-spandiensten. Wat mijn zusjes betreft is het iets anders. De grap in de familie is dat ik hun gedrag compenseer. Zij gaan niet of nauwelijks naar de kerk en ik leg religieuze geloften af. Dat biedt een mooi contrast!

- (B) Ik kom uit een hechte familie van vijf: ouders, één zus en één broer, beiden ouder dan ik. Mijn familie is protestant. Mijn vader is dominee en als familie waren we erg kerkelijk betrokken.

Wat trekt jullie vooral aan in de Sociëteit van Jezus?

- (M) Er zijn drie dingen die voor mij heel belangrijk waren in mijn keuze voor de Sociëteit. Het belangrijkste zijn de Geestelijke Oefeningen – het hebben van een spiritualiteit die erg praktisch, maar tegelijkertijd uitdagend is en moeilijk te leven, intrigeert me. Deze eerste twee jaar hebben dit bevestigd maar ik zal nog veel meer tijd nodig hebben om onze spiritualiteit beter te kunnen integreren in mijn leven. Het tweede is het feit dat we de grenzen opzoeken, zowel in de Kerk, daarbuiten of op intellectueel en sociaal terrein. Het werk dat JRS doet, is voor mij een grote inspiratie. Tenslotte was gemeenschappelijk leven een factor in mijn keuze. Ignatius' ideaal van 'vrienden in de Heer' is iets wat mij aanspreekt. Onze missie is uiteindelijk niet alleen naar de 'ander' maar ook naar elkaar.
- (B) De radicale navolging van Christus en het proberen mensen te helpen om God te vinden in alles. Ik vind het stimulerend dat er veel goed geschoolde medebroeders zijn.

Zijn bepaalde ideeën die jullie hadden over de jezuïeten bevestigd (of juist niet)?

- (M) De jezuïeten stonden bij mij altijd bekend als slimme jongens die veel doen met onderwijs. Ik weet zeker dat mijn ideeën over de Sociëteit veranderd zijn in het noviciaat. Iets wat ik waarschijnlijk onderschat had voor ik intrad, was de rol die de Geestelijke oefeningen spelen in ons dagelijks leven. De dingen die wij doen als jezuïeten werken pas als ze geworteld zijn in onze spiritualiteit. In het juist proberen te verstaan

van deze spiritualiteit geeft het mij ook een helderder beeld waarom we bepaalde dingen doen, waarom we onderwijzen of waarom JRS bestaat.

- (B) Dat veel jezuïeten intellectuelen zijn. Dit idee is redelijk bevestigd, hoewel je gelukkig allerlei soorten hebt. Dat er weinig ruimte en aandacht is voor gemeenschapsleven is gelukkig absoluut onwaar gebleken.

Heb jullie een verlangen over wat jullie zouden willen doen als gevormde jezuïet?

- (M) Zoals ik al gezegd heb is JRS een inspiratie voor mij. Ik hoop, indien mogelijk, daar enige tijd bij te mogen werken. Ik ben nu begonnen als student in Midden-Oostenstudies aan Fordham University in New York. Hopelijk biedt deze studierichting mij de mogelijkheid om wat werk te doen in het Midden-Oosten, maar we zullen zien.
- (B) Graag zou ik iets doen met rechten. Met name rechtsfilosofie lijkt me erg boeiend. Tijdens een van de experimenten in het noviciaat heb ik meegeholpen met JRS in Zuid-Afrika. Dit was weer inspirerend werk. Graag zou ik daar mee verder werken.

Wat gaan jullie nu doen in aansluiting op het noviciaat?

- (M) Zie vorige vraag.
- (B) Kort na de geloften ben ik naar Parijs gekomen om filosofie en theologie te gaan studeren. Ik hoop aan Centre Sèvres de zogenaamde cycle intégrée te volgen die vijf jaar duurt.

Bedankt voor jullie medewerking en het allerbeste toegewenst!

Interview samengesteld door
Wiggert Molenaar SJ

Beide jezuïeten-studenten noemden JRS, de *Jesuit Refugee Service*. Meer informatie over deze vluchtelingendienst van de jezuïeten kunt u vinden op: <http://www.jrsbelgium.org/>

Pater Arturo Sosa gekozen tot Algemene Overste

Op 2 oktober 2016 ging de 36ste Algemene Congregatie van de Sociëteit van Jezus van start in Rome. Meer dan 200 vertegenwoordigers van de wereldwijde Sociëteit van Jezus verkozen daar een nieuwe algemene overste, in opvolging van pater Adolfo Nicolás. Later zullen zij de grote lijnen uitzetten voor het pastoraat van de Sociëteit van Jezus in de komende jaren. Na de nodige voorbereidingsdagen werd Arturo Sosa uit Venezuela verkozen. Wie is hij?

Arturo Sosa werd geboren in Caracas (Venezuela) op 12 november 1948. Hij was de afgevaardigde van de vorige generale overste voor de curie, de interprovinciale huizen en de werken van de jezuïetenorde in Rome; hij was ook raadgever van pater Nicolás. Hij heeft een licentie in de filosofie aan de Katholieke Universiteit Andrés Bello (1972) en is doctor in de politieke wetenschappen aan de *Universidad Central de Venezuela*.

Hij werd gekozen tot algemeen raadgever tijdens de 35e Algemene Congregatie, in 2008, door de algemene overste, pater Adolfo Nicolás. In 2014 ging hij wonen in de algemene curie in Rome en werd hij delegaat voor bovengenoemde instellingen; deze vallen direct onder de algemene overste. Voorbeelden van deze instellingen zijn: de Pauselijke Gregoriaanse Universiteit, het Pauselijk Bijbels Instituut, het Pauselijk Oriëntaals Instituut en de Vaticaanse sterrenwacht, evenals een aantal internationale colleges en residencies.

Arturo Sosa was provinciale overste van de jezuïeten in Venezuela tussen 1996 en 2004. Daarvoor was hij coördinator van het sociaal apostolaat in dat land en directeur van het *Centro Gumilla*, een centrum voor onderzoek en sociale actie van de jezuïeten in Venezuela.

Pater Arturo Sosa heeft een lange loopbaan in het onderwijs en onderzoek achter de rug en droeg een aantal verantwoordelijkheden in de academische wereld. Hij was hoogleraar en lid van de Raad van de Katholieke Universiteit Andrés Bello en tien jaar rector van de Katholieke Universiteit in Táchira. Het grootste deel van zijn onderzoek en onderwijs, in een aantal centra en instellingen, had betrekking

Arturo Sosa SJ

op politieke wetenschappen.

In 2004 werd hij uitgenodigd door het Centrum voor Latijns-Amerikaanse Studies van de Universiteit van Georgetown (Verenigde Staten) en hij was hoogleraar Venezolaanse politiek denken aan de Katholieke Universiteit van Táchira.

Hij publiceerde een aantal werken – vooral over de geschiedenis en de politiek van Venezuela.

'Wie is Arturo Sosa?', zo vroegen meerdere jezuïeten tijdens de Algemene Vergadering in Rome aan de huidige provinciaal van Venezuela, Pater Arturo Peraza SJ. Hij gaf het volgende antwoord. We geven het u, in enigszins verkorte vorm, weer.

Pater Sosa celebreert de Mis in de Santa Maria in Trastevere, Rome

‘Hoe meer ik dit antwoord geef, hoe meer herinneringen boven komen. Hoe meer ook de zekerheid groeit dat deze man een goede keuze is.

Tijdens mijn noviciaat en filosofie was hij onze prof politieke filosofie. Hij stond dicht bij ons maar tegelijk vroeg hij ook veel van ons. Ik leerde hem goed kennen toen hij voor vier jaar mijn geestelijke begeleider werd tijdens mijn studie rechten. Ik ontdekte daar de diepte in mijn naamgenoot. Ik herinner mij de eucharistievieringen waarin wij rond het Woord samenkwamen en onze ervaringen deelden. Hij toonde er ons zijn verbondenheid met God, die hij Vader (soms papa) noemde, een God vol vergevingsgezindheid, die ons uitnodigt om de tekens van de tijd te lezen in onze eigen omgeving.

Hij leerde ons naar God te kijken met de ogen van de arme, om goed te analyseren wat er rondom ons gebeurt. Hij leerde een geloof te beleven dat geïncarneerd is.

Je kan dat geloof vinden in zijn geschriften, maar ook in zijn kunst om mensen samen te brengen; om dichterbij hen toe te komen, speciaal dan naar hen die het meest eenvoudig zijn.

Arturo heeft veel vrienden, daarom spreekt hij geen taal uit boeken, maar vanuit het hart van wie hem

omringt. Nadat hij een jaar mijn overste in theologie geweest was, werd hij provinciaal van Venezuela. Het is dan 1996. Gedurende zijn provinciaalaat gaf hij ons een beleidslijn door die we tot nu volgen, een richting voor twintig jaar. Het is wel merkwaardig dat we ons daarin blijvend herkennen. Dit plan geeft ons de helderheid om samen te werken met mannen en vrouwen in openheid en verbondenheid. Het is een breed plan dat vele mensen omvat. Dit plan leert ons ook te werken met de armen. Het gaan ‘naar de grenzen’ kreeg toen vorm. Denk aan het werken met vluchtelingen en anderen.

Toen hij in de Katholieke Universiteit van Tachira ging werken, bracht hij deze eerder op zichzelf gekeerde universiteit, in contact met haar burens, met omliggende parochies en bisdommen, met de scholen van *Fe y Alegria* (de internationale onderwijsfederatie Geloof en Vreugde, red.), en ook daar met vluchtelingen. Hij deed dit niet alleen, maar samen met zijn medebroeders en met veel anderen die samen met hem van hetzelfde droomden.

Van over de grens met Columbia bracht hij mensen samen in een netwerk, en dat met groot respect voor hun eigenheid. Hij zocht naar eenheid tussen beide jezuïetenprovincies en dit in een periode dat

het tussen de beide presidenten van Venezuela en Colombia erg spande.

Toen hij naar Rome geroepen werd als overste van de internationale huizen was dit een moeilijke periode voor mij. Ook voor hem. Zijn moeder was toen 90.’

Johan Verschuieren SJ, provinciale overste van de Lage Landen, stuurde onderstaand bericht over de kersvers verkozen nieuwe Algemene Overste:

‘Een dikke week geleden had ik een gesprekje met Arturo Sosa, die ondertussen uitverkozen werd als onze nieuwe Pater Generaal. Ik ken onze nieuwe P. Generaal al een kleine drie jaar omdat we vaker communiceren over de Nederlandse en Vlaamse jezuïeten in de Romeinse huizen waarover hij hogere overste was. Pater Sosa is een joviale, warmhartige man, een echte gentleman-señor, zoals je die in de hogere kringen van Zuid-Amerika vaker aantreft en waarin hij geboren werd. Tegelijkertijd combineert hij deze persoonlijke Venezolaanse achtergrond met een typisch Latijns-Amerikaanse geloofsexpressie en toch met beide voeten op de grond. Geen zweven bij onze nieuwe P. Generaal, maar handen aan de ploeg vanuit een oerdegelijk diepgewortelde spiritualiteit, die godsvertrouwen en een geloof waarin Maria een grote plaats heeft.

Ik vond onze babbel van een week geleden interessant genoeg en maakte wat aantekeningen voor mijn persoonlijke reflectie; nu worden die aantekeningen dubbel zo interessant. Ik geef jullie graag een weergave van die broederlijke babbel die ik met

hem had en hoe hij toen zelf over het ideale profiel van de nieuwe generaal sprak. Wie hem beter kent, verstaat dat hij dit profiel zelf belichaamt.

‘De nieuwe generaal moet eerst en vooral een normaal persoon zijn. Vervolgens moet hij in staat kunnen zijn om de geweldige culturele diversiteit van onze Sociëteit uit te baten (*explotar*) als een meerwaarde (*riqueza*) eerder dan het te beschouwen als een probleem.

Het moet iemand zijn die die intellectuele uitdagingen waarvoor we vandaag staan bevat en begrijpt en er rekening mee houdt in zijn beleid. En tegelijkertijd moet hij de spirituele uitdagingen verstaan en zelf dit soort diepte beleven, want beide: de intellectuele en spirituele uitdagingen dienen samen te gaan.’

Als derde punt vertelde hij over het belang van samenwerking. ‘De Sociëteit van Jezus moet una *minima compañía colaboradora* worden (de *minima Societas* van Ignatius moet een samenwerkende *minima Societas* worden). Want alleen in en door de samenwerking gaan we naar het ‘magis’ (het méér).’

Hij beseft ook zeer goed dat de nieuwe generaal in onze snel veranderende mondiale context de bestuurswijze van de Sociëteit van Jezus zal moeten herbekijken.

Toen ik hem vroeg hoe over geld dacht, schoot hij in een lach: Ik heb geen geld, en hij keerde zijn lege broekzakken in één gebaar binnenste buiten.’

Samenstelling: Walter Fabri SJ

Stemmen tijdens de eindronde

AMSTERDAM

Bart Beckers heeft als rector van de Krijtberg te melden dat een zeer gevarieerde groep van twaalf personen de nieuwe geloofscursus is begonnen op weg naar Pasen. Dit jaar zal in de Advent voor de eerste keer 's ochtends een wekelijkse Laudenviering gehouden worden in de kerk met aansluitend een ontbijt voor de deelnemers. ★ Bart van Emmenik doet samen met Paul Yperman (CEBECO) mee aan het *Ignatian Leadership Program*, dat wordt georganiseerd door de president van de Europese provincials. Samen met de Ieren en Britten wordt een Ignatiaans leiderschapsprogramma voor onze vier provincies voorbereid. Verder worden dit jaar in maandelijkse cursdagen negentien kandidaat-begeleiders uit Nederland en Vlaanderen opgeleid om geestelijke oefeningen te begeleiden. Het opleidingssteam (Bart van Emmenik, Ben Frie en Tineke Renkema) wordt bijgestaan door jezuïeten en anderen, die hun expertise en ervaring delen in gedegen inleidingen. ★ Ward Biemans is gestart met een lesprogramma over de Psalmen voor de priesterstudenten van de bisdommen Utrecht, Rotterdam en Breda. Met GCL bereidt hij een wandelroute voor die in de zomer van 2017 zal plaatsvinden in de Belgische Ardennen. Daarnaast heeft hij meege-schreven aan een initiatiefnota van een kleine christelijke Tweede Kamerfractie over de verbetering van de ondersteuning aan onbedoeld zwangere vrouwen. ★ Pater Christian Herwartz bezoekt Amsterdam. Hij loogere bij de Catholic Worker-gemeenschap, maar liet zijn sporen ook bij ons achter. ★ Op 24 september was er op de Krijtberg een familiedag voor jezuïetenouders, georganiseerd door Wiggert Molenaar. ★ Tussen 26 en 29 september was Gregory Brennikmeijer met een gespreksgroep waarmee hij al decennia lang optrekt, in Krakau. Peter van Dael ging mee als kunsthistorisch begeleider. Krakau is een van de mooiste steden van Europa, het vlakbij gelegen Auschwitz-Birkenau is een van de afschuwelijkste plekken. ★ Op 5 oktober was de 'startdag' van de communiteut. Vaak waren we te gast in de priorij van Maarssen. Maar nu voor de laatste keer, want de priorij wordt helaas gesloten. Ons bezoek was dus tevens een afscheid van een plek die ons dierbaar is geworden. ★ Tussen 16 en 21 oktober hebben de novicen uit Birmingham kennis gemaakt met de jezuïetenwerken in de Lage

Landen. Ook Amsterdam werd aangedaan. ★ Jos Moons bezocht in Engeland een conferentie over het theologische begrip *sensus fidelium* (de geloofszin van alle gelovigen), waar hij zelf ook een paper over gaf. Verder bezocht hij de conciliearchieven in Leuven en voelt hij het einde van zijn promotiestudie naderen. ★ In september is Matthias Kramm, die al behoorlijk Nederlands spreekt, begonnen met zijn promotieonderzoek over ethiek en economische ontwikkeling. Dit onderzoek geschiedt aan de Universiteit Utrecht en staat onder leiding van Prof. Dr. Ingrid Robeyns.

Romero-Loyola

Einde augustus heeft Guido Dierickx post gevat op het Friese eiland Schiermonnikoog om er een weekje de pastorale dienst waar te nemen. Met dezelfde bedoeling trok hij van 8 tot 18 september naar Sankt Moritz, meer bepaald naar het Hotel Stahlbad van INTERSOC, de vakantiedienst van de Christelijke Mutualiteiten. ★ Begin september zijn reparatiewerken aangevat tussen het huis Romero (Prinsstraat 17) en het naburig studentenhuis (Prinsstraat 19). Vanuit dat huis liep er water tussen de aangrenzende muren van beide huizen, wat de vorming van vochtvlekken tot gevolg had. Voor deze herstelling werd aan de buitengevel bij de toegangsdeur een steiger aangebracht die even hoog is als ons hoge huis. Hoewel de werkzaamheden nu voltooid zijn, staat de steiger er ook steeds. ★ De eerste geloften van twee Nederlandse novicen brachten onze provinciaal in september zowel naar Birmingham als naar New York. Op 7 september had in Romero het consult van de Vlaamse Provincie plaats en van 18 tot 21 september de conferentie van de Europese provincials. Op het einde van die maand is Johan afgereisd naar Rome voor de 36ste Algemene Congregatie. ★ Jan Stuyt is nu met het beheer van de lopende zaken van de provincie belast en ook, samen met Paul Crab en Wiggert Molenaar, met het onthaal van de novicen uit Birmingham (Engelse, Ierse, Nederlandse en Vlaamse provincie), die in de tweede helft van oktober poolshoogte kwamen nemen van wat omgaat onder de jezuïeten in de Lage Landen. Jan gaat ook regelmatig op reis voor fondswerving, onder

ANTWERPEN

meer voor de *Jesuit Refugee Service*, bijvoorbeeld naar Genève. En dat niet zonder enig succes. ★ Ed Kimman volgt de afwerking van het nieuwe verpleeg- en verzorgingshuis Aqua Viva. Wiggert Molenaar leidt niet alleen het huis van Romero in goede banen maar strekt zijn weldoende invloed uit tot in Nijmegen, bijvoorbeeld bij de verhuizing van vele, vele boeken van het oude naar het nieuwe huis, van het Berchmanianum naar Aqua Viva. ★ Bob Mennes zorgt ervoor dat Loyola huishoudelijk op niveau blijft en leidt de financiële contacten tussen Romero en Loyola in goede banen. ★ Op 1 oktober heeft de gemeenschap haar startdag gehouden in de inspirerende omgeving van de priorij Vita en Pax van de benedictinessen in Schoten. De toekomst van de vernieuwde gemeenschap is begonnen.

BOECHOUT

Xaverius in Capenberg

Na meer dan drie maanden ziekenhuis en herstel na een dijbreuk, kwam Frans Demeyer terug thuis. Ook tot grote vreugde van de bewoners van de rusthuizen Capenberg en de Pelikaan, Deurne, waar vurig voor hem gebeden werd. Frans krijgt nog kinesitherapie en heeft een hometrainer op zijn kamer. Ward Dirven lag ook korte tijd onder het mes. Hij blijft actief, trouw aan het woord van Monsieur Vincent aan zijn kloosterzusters: 'Uw huis is de straat' en tram 15. Maurits Delbaere nam afscheid van zijn broer Paul, 90 jaar, te Gullegem, bakermat van de familie. Jef De Pril en Frans Stoops waren bij ons enkele dagen te gast.

BRUGGE

Inigo

Dit is het laatste bericht uit de Kortewinkel. Na 142 jaar bewoning verlaten wij dit mooie gebouw en de stad Brugge. Reeds veel langer zijn medebroeders in deze stad aanwezig geweest. De voorbereiding van de verhuus vordert. Kelders en zolder zijn leeg. Over de verdere bestemming van het huis wordt onderhandeld. Ondertussen loopt het leven verder. Pieter-Paul Lembrechts verbleef tijdens zijn vakantie in Schiermonnikoog. Toon Ploem verbroederte met medebroeders die in Congo verbleven en later ook met oud-kolonialen. Peter van Gool geeft zijn cur-

sussen in binnen- en buitenland. Tonny Corneouds en zijn medewerkers bevrijdde ons huis van opgestapelde resten verleden: verdienstelijk werk. Leo De Weerdth houdt de Vlaamse gevangenis bijvond onder zijn hoede en spreekt op menig plaats over lief en leed achter deze muren. Walter Fabri dankt met u onze Heer, samen met allen die in ons huis hielpen of die het bezochten, voor de tijd die wij hier in Brugge mochten doorbrengen. AMDG.

BRUSSEL

Arrupe

De zoete zomermaanden zoefden voorbij en zieke zomerblaren zweven ten gronde. Het Brussels terrasweer lokte heel wat bezoekers. Ook naar onze bescheiden tafels. Onze gastenlijst vertoont een quasi volgeboekte augustus en septembermaand. Brussel is inderdaad een aantrekkingspool die uit de media niet weg te slaan is. Maar, wat hen ook motiveerde om hier aan te meren, pater Ed Redeker, onze gediplomeerde *maitre d'hôtel*, ontving iedere vreemdeling met een hartelijke welkomsgroet. Hij legde vermoeide bisschoppen ter ruste; voorzorg elke medebroeder op doortocht van spijs en drank; smeeder broodjes voor bijeenkomsten in onze vergaderzalen; wees een verwaalde toerist de weg, en wenste elkeen met vluchtige ogen een behouden terugreis. 'Wanneer komt u toch terug?' (in verschillende talen) is zijn vaste afscheidsgroet. ★ Pater Jos Janssens verblijft nu al zowat een jaar in Brussel en had in geen tijd een volle agenda bijeengeprokeld met mislezen, biecht horen en andere activiteiten. Ook op tocht met het openbaar vervoer blijft Jos in nauw contact met het volk Gods. Sinds enkele tijd is hij minstens twee dagen per week zaken op orde aan het stellen in de bibliotheek van de Bollandisten. U leest dit correct: wij hebben thans de eer een 'Bollandist' in huis te hebben. Dat laatste is geen lichte opdracht: naast doorleefd inzicht in kerkgeschiedenis, is er ook stoffiger handwerk mee gemoeid. Een goede nachtrust en een ordelijke levenswandel zijn hierbij vitaal, zo leren we van hem. ★ Eind december, dat mogen we al zeggen, verwelkomen we – als 't God belieft – twee verse huisgenoten: de paters Walter Fabri en Charles Verhezen. Zij zijn helemaal geen vreemden hier. Walter is de eerste minister van onze communiteut (opge-

richt in 1999). En Charles heeft hier de Missieprocuratoren jarenlang geleid. In die zin wensen we hen dus hier in Brussel een 'behouden thuiskomst'!

DELFT

Stanislashuis

Intussen is het schooljaar weer begonnen. Niet alleen betekent dat weer meer bedrijvigheid rond het huis, maar ook dat Bert ten Berge en Dries van den Akker weer volop bij allerlei schoolactiviteiten zijn betrokken. Bert leidde in de vakantie een uitvaart van een vroeg overleden man van een voormalig leraar. Bovendien werkt hij mee aan de vervaardiging van eenvoudige lessen Levensbeschouwing voor de beroepslocatie Rijswijk. Die lessen moeten door de mentor-leerkrachten zelf gegeven (kunnen) worden. En nemen als uitgangspunt belangrijke feestdagen in de godsdiensten die op school tegenwoordig zijn. ★ Dries schreef met de directie van locatie Westplantsoen een reactie op een column in de Volkskrant waarin een karikatuurbeeld van Bijzonder Onderwijs werd geschilderd. Die brief wordt uitgangspunt voor verdere reflectie over de waarde van Bijzonder Onderwijs. ★

Gerard Wilkens gaf en geeft zijn retraites voor religieuzen, priesters en priesterstudenten, diakens en hun vrouwen, in binnen- en buitenland. Ons huis is regelmatig centrum van zijn afwezigheid. Hij is betrokken bij de oprichting van een nieuwe GCL-groep in Den Haag. Peter de Ruiter mak zich verheugen in een nieuw gevormde Bijbelactiviteit: maandelijks een hefe zaterdag voor serieus geïnteresseerden. Ben Stoffels legt zich onder meer toe op de studie van Ricoeur en van commentaren op het Hooglied. ★ Kapel en huis zelf stond geruime tijd in de steigers; de muren waren toe aan een fikse opknappbeurt: we zijn aan alle kanten opnieuw gevoegd. Dankzij leden van het Stanislasteam was onze kapel opgenomen in Open Monumentendag. Ondanks de wat excentrische ligging ten opzichte van de binnenstad mochten we over beide dagen bijna tweehonderd bezoeker begroeten. ★ Terry Curry was even terug uit Amerika om afspraken te maken met zijn promotor. Na amper twee weken ging hij weer terug. Hij hoopt in het late voorjaar van 2017 zijn profschrieff te komen verdedigen. ★ Onder de vele gasten verdient Gerard Turk aparte

vermelding. Hij kwam helemaal uit Madagascar, zo zei hij, om ons te bedanken voor een felicitatiekaart die wij gestuurd hadden. Ook kwam een drietal novicen op bezoek. Na een wandeling door Delft hadden ze een indringend gesprek over roeping en jezuïet-zijn met de aanwezige leden van de communiteit. Tenslotte genoten we van de aanwezigheid van Frans Berkemeijer uit Egypte. Dries zat toen al in Engeland voor een speurtocht naar nog door hem onbeschreven heiligen.

HEVERLEE

Sint Jan Berchmans

De zomer liet een pauwenstaart zien maar de herfst is dan toch gekomen. Heverlee is een gastvrij huis waar vele medebroeders komen 'overzomer', een woord dat wel niet in het groene boekje zal staan. Die vogels trekken nu weer naar het zuiden. Vincent Van Haelst, Johan Allary en Jan Evers zijn reeds naar Congo gevlogen. Marc Buysse heeft het licht op groen gekregen om te vertrekken. Jozef De Pril zal weldra volgen. Marc Rotsaert kan voorlopig Rome niet loslaten en is dan maar weer afgereisd. ★ Naast deze medebroeders die hier een vakantieplaats vinden om uit te vliegen naar familie, kennissen en vrienden, komen regelmatig andere zwarte of blanke medebroeders langs zoals Gérard Triaille en Fernando Prado, deze op weg naar Guatemala, Monseigneur Bafuidinsoni, hulpbischop van Kinshasa met P. Philippe Nzoimbengene die zopas zijn doctoraat had verdedigd in Louvain la Neuve. Het moet ons niet verwonderen want de helft van onze communiteit zijn oud-missionarissen. Ook niet-medebroeders brengen daardoor even een bezoekje zoals abbé Paul Kabamba, pastoor van Kingunda. ★ Er zijn echter niet alleen terugkavels maar ook over en weer vliegers. Guy Borremans vloog voor een weekje naar Libanon om er een jaarlijks weerkerend retraite te geven. Wim Beuken trok naar de universiteit van Pretoria om gelauwerd te worden met een eredoctoraat voor zijn wetenschappelijk werk over het Oude Testament. Het raakt bijna onmogelijk diepe roersen in onze menselijke ziel om ons bij zulke feestelijke aangelegenheden te verkleeden, liefst in purper en rood. ★ Roger Lenaers hield het dicht bij de grond. Hij treinde over de Oostenrijkse Alpen om hier in Leuven voor een gein-

teresseerd publiek een conferentie te houden over 'Mensap en eeuwig leven'. Philip Debruyne hield het heel bescheiden met een weekje in Barcelona. En de stoere jeugd Walter Ceyssens liep de Camino Ignatiano. ★ Heverlee is een kangoeroe communiteit geworden. In de buidel van de grote oude communiteit, 'Sint Jan Berchmans' zit een kleine jonge 'Favre'. De oude wil jong blijven met een jeugdhelinge, de jonge wil op eigen poten rondspringen met een actieve volwassen heilige.

Favre is nu voltallig. De afzonderlijke leefruimten werden ingericht. Voor die inrichting moesten wel enkele andere ruimten verkleind en herschikt worden. Eén van de leden merkte nadien laconiek op: 'Jonge communiteit tussen archief en preciosa.' Op 9 en 10 september werd de nieuwe communiteit officieel geopend samen met Lessius, de communiteit van de Windmolenveldstraat. ★ Op 7 september 2016, exact 58 jaar na zijn intrede op 7 september 1958, hebben we onze geliefde medebroeder Alois Vissers overgedragen in de handen van de Heer. Op 12 september hielden we rond zijn gestorven lichaam een ontroerende avondwake. Op 13 september namen we met een volle kerk afscheid van Alois. Fons Swinnen, overste, liet in zijn homilie Alois mee aan het woord met aantekeningen uit de dagelijkse gesprekken die hij met hem hield tijdens de lange lijdensweg van Alois. ★ Alois zal zijn jubileumjaren bij ons Heer moeten vieren. 12 medebroeders konden dat wel op 22 september met genodigden van familie en vrienden. 70 jaar sociëteit: Reimond Coulier, Jozef De Cock, Jos Snijders, Frans Stoops en Marcel Wouters. 60 jaar sociëteit: Marc Buysse, Robert Ceusters en Wilfried Heyvaert die tevens 50 jaar geleden priester werd gewijd. 60 jaar priester: Herman Cordemans. 50 jaar priester: Guy Borremans, Jan Cornelissen en Jan Erkens. Het werd een intiem en gezellig feest met hartelijke dank aan onze minister Bob Albert en heel de ploeg van het personeel. ★ We vergeten

met betrekking op het personeel niet te vermelden het overlijden van de schoonmoeder van Martine en de vader van Gerda. We delen in hun verlies.

HEVERLEE

Favre

Een nieuwe communiteit in tijden van sluitingen? Jazeker, u leest het goed. Eind augustus is ze, vijf man sterk, officieel van start gegaan. Ons was van tevoren verteld dat de eerste tijd waarschijnlijk wat 'kamperen' zou inhouden. We zijn echter goed onthaald door de al bestaande communiteit: zo nemen we toch nu toe deel aan alle maaltijden van de 'grote' gemeenschap. Verder lopen onze activiteiten sterk uiteen: van internet- en mediapastoraal, geestelijke begeleiding en bezinningen, het verzorgen van de 'tuin' - of beter park, tot het studeren van heiligenlevens, het verlenen van hand- en spandiensten aan anderen of eenvoudigweg studeren. Echter, niet alleen haar leden timmeren aan de weg: de verbouwingswerkzaamheden in haar midden door schrijnwerkers, schilders en anderen zijn voor het welslagen van de nieuwe communiteit voorlopig nog belangrijker. De gemeenschappelijke ruimten zijn reeds vertimmerd en geschilderd; het wachten is nu voornamelijk op de komst van de keuken. ★ Waartoe dient een nieuwe communiteit? De oplettende lezer van 'Jezuiteten' weet wellicht dat Pater Provinciaal ons heeft belast met een onderscheidingsproces voor het doen van voorstellen voor de toekomstige invulling van het intellectueel en sociaal apostolaat in de Lage Landen. Dit doen we samen met Lessius, en later naar verwachting ook met Mechelen. De eerste gasten hebben we al gehad: vrienden, een kandidaat en zelfs het voltallige noviciaat.

LEUVEN

Dijlehof

Twee van de onzen waren jubilaris dit jaar: Jan Cornelissen 50 jaar priester, en Frans Stoops 70 jaar jezuïet. Wij mochten dat gaan vieren in Heverlee, samen met nog tien andere jubilarissen, met familie en medebroeders. Een mooi, stemmig feest! ★ Onze communiteit houdt het samen goed vol, ondanks de momenteel verminderde fysieke krachten van Carlos Holvoet en Leo Vandenabeele. ★ Het rust-

huis Dijlehof blijft verder investeren in verfraaiing en verbetering. Omdat er op de benedenverdiepingen opnieuw muizen gesigaleerd werden, komt nu de firma SGS geregeld en nauwgezet de ongediertebestrijping opvolgen. En omdat muizen dol zijn op klimop als verblifplaats, werd aan de tien meter hoge muur van het Sint Pieterscollege nu heel de weelderige klimopbekleding tot op de grond afgekap. Nu zullen er ook minder duiven komen, en wij kijken op tegen een kale muur. ★ Om voor de leerlingen van het Sint Pieterscollege een evacuatieweg te voorzien, bij eventueel brandalarm, is er een poort geplaatst tussen de speelplaats van de school en onze tuin. Dat heeft ook voordelen voor ons: in geval van nood kunnen wij ook bij hen terecht voor evacuatie. En wij kunnen ook hun speelplaats gebruiken als parking bij bijzondere gelegenheden. ★ En als laatste vernieuwing: begin juli werd op het grasveld een schommel geplaatst voor de kinderen van het personeel. Maar al heel snel bleek dat er op schommelen geen leeftijd staat. Men is nu op zoek naar een veilige schommel voor volwassenaars en bejaarden.

MECHELEN

Huis Leliëndaal

De aanpassingen van het gebouw, ex Kerk en Wereld, voor de komst van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen, zijn volop aan de gang. Wij verwachten onze nieuwe burens rond Pasen. ★ Op het feest van Sint-Ignatius nam Bob Ceusters met een sympathiek woordje afscheid van de trouwe bezoekers aan de zondagsviering. ★ Op 22 augustus is Marina Jacobs, onze kokkin, getrouwd met Vincent Hanssens. Na de plechtigheid in het stadhuis, ging Marc De la Marche voor in een dankviering. Om deze heugelijke dag te vieren nodigde Marina ons en ons personeelslid Wendy uit op een gezellig goútersouper. ★ Na een talrijk bijgewoonde infoavond over 'de Geestelijke Oefeningen in het dagelijks leven', zijn intussen vijf personen eraan begonnen. ★ Paul Van Looy is nog altijd een veel gevraagde retraineleider. Jos Alaerts zoekt een evenwicht tussen het inkopen van materieel voedsel en de uitgave van het spirituele werk 'De evangelische Peerle'. ★ Frans Mistiaen begeleidt de opruimings- en aanpassingswerken alsook de herstellingen, met name de

vernieuwing en isolering van ons plattendak. ★ Hugo Roeflaers ontving bij ons de jaargenoten jubilarissen, zestig jaar religieus leven. Zij zagen er allemaal nog fris en monter uit. ★ Dankzij zijn haast permanente aanwezigheid in onze kerk, is Georges Cerfontaine voor heel wat toeristen een aanspreekpunt. Maar de grootste verrassing was de nieuwe opdracht van Marc De la Marche. Hij wordt de nieuwe overste in ons rusthuis in Boechout. Hij zal er zijn actieradius noodgedwongen moeten beperken, maar hij zal er wel zijn sluimerende talenten kunnen activeren.

NIJMEGEN

Berchmanianum

Zoals het jezuïeten betaamt (hoop ik te mogen zeggen), is ons 'kloosterbejaardenoord' bepaald geen rusthuis. Er is van alles volop in beweging. Een nieuwe zorgmanager - Grietje Hilhorst - heeft de verantwoordelijkheid op zich genomen voor de verplegende staf van ons huis. Zij is inmiddels al bijna een half jaar aan de slag in dit toch wel heel 'eigen-aardige' huis van ons, met z'n heel eigensoortige populatie en heel eigen cultuur. Sinds kort is er bovendien een Manager Facilitaire Dienst (ad interim) aan de slag gegaan, Carin Seuters. In ons nieuwe gebouw zal al het niet-zorg personeel één facilitaire dienst gaan vormen, in plaats van de verschillende diensten die de organisatie van ons huis nu nog kent. Carin zal ons helpen die overgang naar de nieuwe situatie te maken. ★ Ook in andere zin kondigen zich veranderingen aan. Het verhuisbedrijf dat ons naar ons nieuwe gebouw zal brengen, heeft op een middag instructies gegeven, eerst aan de medewerkers van ons huis en daarna aan de bewoners. Ben Frie en Petra Hiddinga hebben nieuwe stoelen gekocht voor onze nieuwe aula, waarvan een voorbeeldexemplaar in onze huidige aula staat te blinken. Er is inmiddels een eerste 'stickerronde' geweest, waarin de nodige spullen in huis van een sticker zijn voorzien, die aangeeft waar die spullen in ons nieuwe gebouw een plaats zullen gaan krijgen. Meer van die rondes gaan volgen. Bewoners en medewerkers zijn met plattegronden bezig, om een beeld te krijgen van de inrichting van hun nieuwe woon- en/of werkplek. En we kijken uit naar de kijkdagen van 15 en 16 november, waarop wij het nieuwe huis zullen gaan bezichtigen en ieder

zijn eigen appartement kan inspecteren. ★ En er wordt opgeruimd. De zolder van Houtlaan 2 (ons bijgebouwtje) alleen al, leverde 40 kubieke meter oud spul op, dat in een enorme container werd afgevoerd. Andere zolders en kelders worden langzaam aan opgeschoond. Medewerkers zijn archieven aan het uitdunnen. Medebroeders zijn hun papieren aan het nakijken en er worden zelfs boeken de deur uit gedaan! Met andere woorden: wij zijn volop in verhuismodus. Sommigen zijn zelfs al het huis uit. Alex Grooten heeft inmiddels de boerderij als thuis in gebruik genomen. Joop Schopman en Jan Bots zijn al naar appartementen aan de Pater Eijmardweg verhuisd, en Joop van Banning volgt hen later deze maand, waarna - een paar dagen later - de grote verhuisweek voor ons allen aanbreekt. ★ Terwijl om ons heen en onder de koffie en tussen allerlei bedrijven door, alles nieuw aan het worden is, gaat het gewone leven ook verder. Over de gezondheid van een paar bewoners maken wij ons zorgen. Een medewerker vierde haar 12½ jarig jubileum. Zij is één van de velen, wier trouwe dienst en inzet van ons huis zo'n goed bewoonbaar thuis maken. Uit de schoot van de gedichtenclub kwam opeens een lofzang op onze wijn bij de avondrecreatie op tafel. Laatst ging een flmmiddag niet door,

omdat de apparatuur niet werkte. (Iemand hoorde de minister verzuchten, dat het toch echt tijd wordt om te verhuizen.) Wij herdachten onze overledenen van dit jaar op Allerzielen, en maken ons op voor de laatste viering van het Berchmansfeest in dit huis. ★ Sinterklaasavond zullen wij vieren met een buffetmaaltijd, waarbij ook medewerkers en vrijwilligers zijn uitgenodigd. Op het moment dat wij de Goedheiligman gedenken, zal de verhuizing inmiddels één dag bezig zijn en is het één en ander aan gemeenschapsruimtes al overgebracht naar ons nieuwe gebouw. Op 6, 7 en 8 december volgen de bewoners. Het gebouw is heel mooi aan het worden. Maar het in gebruik nemen ervan, zal zeker wat tijd kosten. Zoals ons huidige huis een ziel heeft, zal ons nieuwe dat echter ongetwijfeld ook snel krijgen. Dat krijgt het immers van ons, bewoners en medewerkers. En kort na de inhuizing wacht er prompt een volgend feest op ons, dat daar zeker bij helpt: Op 19 december zal de Kerst-in plaatshebben, de jaarlijkse bijeenkomst waarbij wij - alweer met een gezellige buffetmaaltijd met bewoners, medewerkers en vrijwilligers - naar Kerstmis toelevén. Het is toch markant dat het feest van de geboorte van Jezus, het begin van ons nieuwe thuis mag kleuren met de viering van licht en nieuw leven.

Een introductie van de jezuïeten

Online adventsretraite 2016

“Wandelen in het licht”

Dagelijkse gebedsmaail
Inschrijven op
ignatiaansbidden.org

Libanon, basis voor hulp in Syrië en Irak

Thom Sicking SJ woont sinds 1965 in Libanon, waar hij godsdienstsociologie doceert aan de Sint-Jozefuniversiteit van Beiroet. Hij vertelt over de huidige situatie in Libanon en het werk van enkele jezuïeten in buurland Syrië.

Sami Hallak SJ

'In Libanon heerst een gespannen politieke toestand. Al twee jaar lang is het parlement niet in staat een nieuwe president te kiezen. De regering kan nauwelijks regeren omdat de verschillende politieke belangen elkaar blokkeren. Maar ondanks dat gaat het leven betrekkelijk normaal verder. De grootste moeilijkheid is dat urgente problemen zoals de lage lonen, het ophalen van straatvuil, electriciteit- en watervoorziening, overvolle gevangenissen en nog meer geen oplossing vinden en dus onopgelost blijven liggen. Dat verhoogt spanningen en veroorzaakt ontevredenheid. Maar we kunnen er mee leven. In vergelijking met wat er in Syrië gebeurt is Libanon een paradijs. Gelukkig maar, want dat maakt de nodige acties mogelijk.

Syrië

Jezuïeten zijn in Syrië op vier plaatsen actief: Damascus, Homs, Aleppo en Touffaha. Aleppo, de tweede stad van Syrië is nu al maandenlang verdeeld tussen wijken waar het regeringsleger de baas is en andere wijken waar de verschillende milities van de oppositie heersen. Dagelijks zijn er gevechten over en weer. Afgelopen zomer gaf Sami Hallak SJ, die alleen in onze residentie in Aleppo is blijven wonen een paar cijfers. Het deel van de stad dat in handen is van het regime telde 2,5 miljoen inwoners. Deze zomer waren er nog 900.000. In het andere deel woonden eveneens 2,5 miljoen mensen. Deze zomer waren er nog 500.000 over. Van deze bevolking waren er ongeveer 150.000 christen. Dat aantal is teruggegaan tot ongeveer 30.000. Dus: heel veel mensen zijn gevlucht naar elders, maar voor degenen die gebleven zijn is veel hulp nodig. En het huis van de jezuïeten speelt er een belangrijke rol. Wat doet Sami er, met hulp van vrijwilligers en van de zusters franciscanessen die niet ver weg wonen? Eerst het traditionele werk dat doorgaat en meer dan ooit nodig is: begeleiding van de verkeners (scouting), begeleiding van de Gemeenschap Christelijk Leven (GCL), catechese, de Mis vieren, conferenties, enzovoort. Er zijn de activiteiten van de *Jesuit Refugee Service* (JRS), een internationale NGO met projecten in Syrië, Irak en Libanon. In Aleppo omvat het programma: het leveren van voedsel voor ongeveer 10.000 families en van geneesmiddelen voor ongeveer 3.000 families. Daarbij komt de opening van een publieke ruimte, die uiterlijk een beetje op een

pater Sami geeft les in Aleppo

café lijkt, maar waarbinnen plaats is voor studie en gesprekken, voor boeken lezen... Een plek waar men op zijn gemak is en waar plannen gemaakt kunnen worden: een beetje hoop in een uitzichtloze omgeving. Waarschijnlijk is het allemaal een druppel op een gloeiende plaat, maar in zo'n omgeving kunnen dergelijke druppels erg belangrijk zijn. Een heel belangrijk punt is dat tussen alle vrijwilligers en medewerkers banden groeien die over alle grenzen van godsdienst en sociale afkomst heengaan. Die solidariteit in dramatische toestanden is kostbaar, vandaag en ook voor de toekomst. Tot zover Aleppo. In Homs is het na de moord op pater Frans van der Lugt en de terugkeer van het Syrische bewind betrekkelijk rustig. Veel is er verwoest, en de bewoners komen maar schoorvoetend terug. In het huis in het oude centrum, waar Frans woonde is de grootste schade hersteld: het huis is weer bewoonbaar en er worden diensten verleend diensten aan de bewoners van de wijk. Het graf van Frans in de tuin van de residentie wordt vaak bezocht. Even ver-

derop is het centrum 'Nouzza', met kerk en school. Die school ontvangt vooral kinderen van de wijk, waar die ook vandaan mogen komen. De kapel van het oude huis en die van dit centrum zijn volop in gebruik.

In Damascus is het ook betrekkelijk rustig, al is er veel spanning en zijn er soms gevechten in de buitenwijken. Het huis dient er voor de organisatie van de activiteiten van JRS en het normale werk van de jezuïeten daar.

Tenslotte is er nog Touffaha (in de bergen, niet heel ver van de zee): een mooi retraitehuis in een gebied dat bijna niet door de oorlog getroffen is. Er zijn maar weinig activiteiten, maar het huis kan in de toekomst weer heel belangrijk worden.

Libanon

En Libanon bij dat alles? Het kleine Libanon (ongeveer 4 miljoen inwoners) ontvangt 1,5 miljoen vluchtelingen, vooral uit Syrië maar ook uit Irak. Sommigen vinden werk, vooral als bouwvakkers.

Maar veel leven ook in slecht uitgeruste kampen, met name in de grensgebieden. Velen wachten op een gelegenheid om naar Europa te gaan. Libanon wil voorkomen dat ze zich gaan vestigen. Het land kampt al jarenlang met het probleem van de Palestijnse vluchtelingen. De vele Syrische vluchtelingen, die nog veel talrijker zijn dan de Palestijnen, kunnen niet blijvend worden opgenomen. JRS is heel actief in Libanon. Drie scholen op drie verschillende plaatsen geven onderwijs aan kinderen van vluchtelingen, die in de Libanese scholen geen plaats konden vinden. Dat vraagt werk, organisatie, zoals het aantrekken – en betalen – van onderwijzers, het bepalen van de lesprogramma's, het onderhouden van de contacten met de Libanese autoriteiten enzovoort. Er is vanuit Libanon ook een centrum van JRS gesticht in Irbil (Irak) voor de vluchtelingen uit Mosool.

De communautiteit waar ik woon is heel divers samengesteld. Er wonen jonge jezuïeten in opleiding. Die moeten in drie jaar een licentie (Bachelor) filosofie halen en talen leren. Er woont ook een aantal oude en zieke paters die verzorgd moeten worden. Dan zijn er verschillende medewerkers van JRS, die voor een periode of voor langere duur meewerken. Er zijn ook een paar jezuïeten die aan de universiteit

De provinciale overste van het Nabije Oosten, pater Dany Younés SJ

werken, waaronder ikzelf. Dan is er ook nog een 'Afro-Aziatisch' centrum voor de opvang van veel vrouwen die in dienst zijn van Libanese families. Soms worden die heel goed behandeld, maar niet altijd! En op zondag komen er veel naar onze kerk voor een Mis in het engels, met daarna wat ontspannende activiteiten. Theo Vlucht SJ werkt daar, voor zover zijn gezondheid het nog toelaat. De communautiteit is dus een bont gezelschap, waar er niet één taal is die door alle bewoners begrepen wordt. We wisselen van Frans naar Arabisch en Engels. De meest bevoorrecht zijn de drie talen meester, maar lang niet iedereen!

Nabije Oosten

Onze provincie bestond jarenlang uit Libanon, Syrië en Egypte. Daar kwam toen Ankara (Turkije) bij waar Paul Brouwers SJ werkt. Sinds vorig jaar is Noord-Afrika (vooral Algerije en ook Marokko) bij de provincie getrokken, en een paar maanden terug kwam toen ook het heilig land erbij (Palestina en Israël). Zo worden we een heel omvangrijke provincie. Daarom heeft Pater Generaal Nicolás als een van zijn laatste beslissingen als Algemene Overste gevraagd aan jezuïeten overal in de wereld om zich voor deze provincie beschikbaar te stellen. Er zijn noeven. Van de 106 leden die de provincie telt, zijn er 29 scholastieken. Dat bekend dat ongeveer een derde in opleiding is. Een hoopvol gegeven, maar, de provincie is groot en over heel verschillende landen verspreid. Wat Libanon en Syrië betreft: de vluchtelingen eisen natuurlijk veel van onze aandacht en inzet. Maar het normale werk: de Universiteit (12.000 studenten), het College (4.000 leerlingen), retraitswerk en sociale diensten moet gewoon doorgaan. De basis van JRS ligt in Beiroet, al was het alleen maar vanwege de financiën: de JRS moet ergens redelijk veilig geld kunnen ontvangen en verwerken. Voor jezuïeten uit Syrië die moe zijn kan Libanon een tijdelijke rustplaats bieden en zo nog meer. Het land is vanwege de betrekkelijke rust een basis van waaruit veel mogelijk is.'

Thom Sicking SJ

Een interview met de provinciale overste van het Nabije Oosten, pater Dany Younés SJ, is te lezen op: www.jezuzieten.org, zoeken op dany younes.

Een asielzoeker in een katholiek studentenhuus

Een dag voor Nikolaas Sintobin SJ met vakantie ging belde hij mij met de vraag of er onderdak gevonden kon worden voor een jonge Syrische asielzoeker, Nawar. Hij is een neef van de jezuïet Ziad Hilal, die de laatste jaren af en toe bij de jezuïeten in Amsterdam verbleef en die getuige was van de moord op Frans van der Lugt. Het katholieke studentenhuus Spuizicht had op dat moment twee lege kamers. 'We kunnen er zo twee tot vier opnemen!' werd gezegd aan de telefoon. Zo toog ik de volgende dag, 20 juli, naar Hoogeveen: een AZC, gevestigd in een voormalige gevangenis. Nawar zat op enkele tassen, met een uitdrukingsloos gezicht te wachten. De eerste glimlach kwam bij de kennismaking. Sindsdien kijk ik naar een lachende, veilige Nawar, 22 jaar oud, levend met zes Nederlandse studenten. Hij vertelt: 'ze zijn als broers voor me!' Nawar (zijn naam betekent 'paarse bloem'), doop-

naam Patrick. Zijn broer heet Nawras en is 28 jaar oud. Beiden ontvluchtten Damascus. Nawras een maand eerder dan Nawar, die vertrok op 7 oktober 2015. Over land naar Libanon, Turkije. In twee weken was hij bij het strand voor de oversteek naar het eiland Lesbos. In een dag vond hij iemand om hem naar de overkant te brengen, samen met 75 mensen op een klein schip. Na anderhalf uur varen kwamen zij aan op Griekse bodem. Na een lange tocht door Servië, Kroatië, Hongarije, Oostenrijk, Duitsland naar Nederland. Hij verwachtte er een welkom. Hij hoopte er zijn studies van graphic design voort te zetten. Nawras was al hier. Via Heumen's Oord (3.000 mensen in tenten!), Zwolle, Doetinchem en andere plaatsen naar de gevangenis in Hoogeveen.

Spuizicht. De studenten (recht, natuurkunde, neurowetenschappen, enz.) zijn vriendelijk. Nikolaas Sintobin bewoont de pastorie ernaast en is een studie-coach voor de Nederlandse taal. Nawar begrijpt dat de uitspraak iets Belgischer is. Hij prijst de heldere uitleg van de grammatica door Nikolaas. De zes studenten in Spuizicht, in het bijzonder Hans, geneeskundestudent, en Erik, student Europese studies, coachen hem op andere terreinen van de academische wereld. Woensdagavond hebben ze een huismaaltijd. Om de beurten wordt gekookt. Nawar was 2 november aan de beurt. Rijst, bonen, salade. Het gewone avondeten in Damascus. Iedere avond skypet hij met zijn ouders in Damascus. Vader en moeder zijn gekwalificeerde ingenieurs. Vader werkt als informaticus en moeder werkt op een ingenieursbureau. Nog een zusje is thuis, 16 jaar oud. Ze voelt zich erg alleen zonder haar twee broers. De familie komt uit het dorp Darra, 40 kilometer van Damascus. Een christelijk dorp waar de mensen Arabisch spreken. Pater Ziad Hilal komt er ook vandaan. Hij werkte met Frans van der Lugt in Homs.

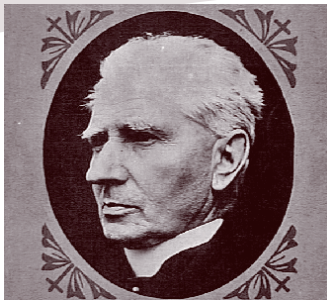
Nawar wil gewoon Nederlander worden, hard werken als graphic designer en iets terug doen voor Nederland: een land dat al zoveel voor hem gedaan heeft. Hij draagt een rozenkrans stevig om zijn hals. Hij zegt: 'Maria heeft mij gered!'

Eduard Kimman SJ

Postume onderscheiding voor Frans van Lith

Zoals Nederland rond de verjaardag van het staats-hoofd een lintjesregen heeft, waarbij koninklijke onderscheidingen worden toegekend aan allerlei Nederlanders die zich voor het land verdienstelijk hebben gemaakt, zo kent ook het Indonesische staatshoofd bij de gelegenheid van Onafhankelijkheidsdag, 17 augustus, tal van onderscheidingen toe. Sinds 2005 bestaat het ereteken *Anugerah Satyalancana* voor de categorie *Kebudayaan* (cultuur). Dit jaar werden tien mensen daarmee onderscheiden, waaronder vijf postuum. Pater Frans van Lith SJ (1863-1926) was een van hen. De officiële reden luidt: Grondlegger van een schoolinternaat dat sterk geïncultureerd was in Indonesische, vooral Javaanse, waarden, die invloed hadden op een geloofspraktijk die 100% Indonesisch en 100% katholiek is. De feitelijke uitreiking vond plaats op 23 september 2016 in het theater gelegen in het culturele centrum Taman Ismail Marjuki, niet ver van het jezuïetencollege in Jakarta. Omdat het bedoelde schoolinternaat, gesticht door pater Van Lith, geleid werd door de broeders van Maastricht, werd de onderscheiding in ontvangst genomen door de jezuïet Budi Subanar samen met broeder A. Giwal Santoso FIC. Gememoreerd werden de vier beroemdste leerlingen van pater van Lith: admiraal Yos Soedarmo (1925-1962); aartsbisschop A.M. Soegijapranoto (1896-1963), de politicus I.J. Kasimo (1900-1986), en de militair en componist Cornel Simunjuntak (1921-1946).

Frans van Lith werd op 17 mei 1863 in Eindhoven geboren en trad in 1881 als novice in bij de jezuïeten. In 1894 werd hij priester gewijd en arriveerde in 1896 in Jakarta (Batavia). De jezuïeten werkten toen slechts in drie steden in Midden-Java: Semarang, Surakarta, Yogyakarta. Het was zielzorg voor de militairen en enkele Europese gezinnen. Vanaf de oprichting in 1897 was hij betrokken bij de statie Muntilan in het binnenland van Midden-Java. Hij is altijd werkzaam geweest onder de Javanen en hij heeft vanaf het begin zijn best gedaan hun taal te spreken en hun cultuur te begrijpen. Het gouvernement van Nederlands-Indië ontwik-

pater Van Lith

kelde modellen voor het basisonderwijs: normaalschool, standaardsschool, schakelschool, enz. Van Lith stichtte scholen van de verschillende typen in Muntilan en omgeving. Vanaf 1918 was hij lid van de Onderwijsraad en van de 'Commissie tot Herziening van de Grondslagen der Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië'. In beide gremia kwam Van Lith op voor de belangen van de inheemse bevolking.

In het gekoloniseerde Indonesië was wel het boek Max Havelaar (1860) van de hand van de assistent-resident van Lebak bekend, waarin allerlei bestuurlijke misstanden op Java gesignaleerd werden, maar er werd niets met die kritiek gedaan. Het Cultuurstelsel had wel plaats gemaakt voor een stelsel gebaseerd op de Suiker- en Landbouwwet (1870), maar de aandacht was economisch. Pas rond de Eerste Wereldoorlog ontstond er een besef dat de veldwaart van de inheemse bevolking ook onder dit nieuwe stelsel niet verbeterde. Al in 1890 was er op de Noord-oost kust van Java een kleine passieve verzetsbeweging van Javaanse boeren tegen de Hollanders: de boeren weigerden hun lasten te betalen en de herendiensten te verrichten. De boerenleider Samin noemde zijn beweging Agama Adam, het Geloof van Adam. De beweging groeide en in 1907 schatte het bestuur van Midden-Java de beweging op 3.000 aanhangers. In 1908 richtten Javaanse intellectuelen de beweging Budi Utomo op ter bevordering van de Javaanse cultuur.

St. Ignatiuskerk in Muntilan

Er giste dus al wat in Midden-Java, toen Van Lith als missionaris daar neerstreek in de desa Semampir bij Muntilan. Hij zocht aansluitingspunten in de traditionele godsdienstbeleving van de Javanen en meende in de figuur van de dorpsonderwijzer een vernieuwende kracht te zien in tegenstelling tot het traditioneel ingestelde dorpshoofd of adat-hoofd (een soort rechter). Daarom begon hij in 1904 een Javaanse kweekschool met een internaat; in 1906 kwam daar een (Nederlandstalige) bovenbouw bij. De sfeer van de muziek (gamelan), de cultuur en de taal buiten de lessen was Javaans. Hij bezocht godsdienstvoorgangers, zoals Kiai Sadrach, in Karangjasa. Uit de dorpen kwamen leiders naar hem. In mei 1904 doopte hij de eerste vier Javanen; op 14 december 1904 doopte hij 171 mannen en vrouwen in Sendangsono. Andere jezuïeten, zoals pater Jansen en pater Prenzthaler, bouwden na 1914 in deze desa een schoolje en een kerk en consolideerden de geloofsgemeenschap. Van Lith stuurde de oud-leerlingen van zijn kweekschool

door naar verdere opleidingen: de Hogere Kweekschool in Purworejo, de Stovia (School tot opleiding van inlandse artsen) in Jakarta en de hogere opleidingen voor land- en tuinbouw en veerartsenij in Bogor. Van Lith wilde een katholieke elite kweken: hoofdonderwijzers, artsen, priesters. Daarnaast dialoogde hij met de beginnende culturele beweging van Budi Utomo. Hij schreef artikelen over 'De nationale spraakkunst'. Ik zou niet weten of hij dit ook betrof op de liturgie. Ik veronderstel dat hij preekte in het Javaans en de Mis celebreeerde in het Latijn. In 1920 werd Van Lith ziek en ging voor herstel terug naar Nederland. In 1924 was hij weer terug, maar hij stierf al op 9 januari 1926, in het ziekenhuis, Semarang. Hij is in Muntilan begraven en zijn graf wordt nog steeds in ere gehouden.

Eduard Kimman SJ

James Martin SJ – Het Jezuïetenantwoord op (bijna) alle vragen. Spiritualiteit voor het echte leven.

Dit is niet het eerste boek van pater James Martin, jezuïet en redacteur van het weekblad America. Hij maakte in 2006 naam met *My Life with the Saints*, waarin hij zijn favoriete heiligen aan de lezer voorstelde. Onder die heiligen vinden we Sint-Ignatius en Jeanne d'Arc, Judas Tadeüs en Pedro Arrupe, Dorothy Day en Aloysius van Gonzaga, Franciscus van Assisi en Thomas Merton. De auteur oogstte er veel lof mee, 'delightful as it is instructive', heerlijk om te lezen en je leert er ook nog wat van. Martin publiceerde ook al boeken over zijn werk bij de *Jesuit Refugee Service* in Oost-Afrika en over de maanden die hij doorbracht met een toneelgroep op Broadway, die hij begeleidde bij de productie van een Bijbels toneelstuk.

In dit nieuwe boek wordt de spiritualiteit van Ignatius verduidelijkt aan de hand van zowel de Geestelijke Oefeningen als gedeelten uit de Constituties. Net als in zijn vorige boeken gebruikt Martin veel voorbeelden uit zijn eigen leven, hoe hij met vallen en opstaan dingen heeft leren begrijpen. Het boek is toegankelijk voor iedere geïnteresseerde leek en blijft op elke bladzijde boeiend, ook voor wie de materie al kent of denkt te kennen.

'Het Jezuïetenantwoord op (bijna) alle vragen' zou je kunnen beschouwen als een compendium van ignatiaanse spiritualiteit, maar dan een waar je wat aan hebt voor je dagelijks leven. Het gaat over gebed, maar ook over de omgang met een moeilijke collega op je werk. Het spreekt over de gelofte van kuisheid die een religieus aflagt, maar ook over kuisheid binnen een huwelijksrelatie en de waarde van seksualiteit. Het gaat over de gelofte van armoede, maar ook over genieten van wat mooi is en over rechtvaardigheid. De regels van de onderscheiding en voor een goede keuze komen aan de orde en worden toegelicht met verhalen uit de praktijk. Het gewetensonderzoek is een steeds terugkerend refrein en komt meer dan eens ter sprake. Zo leert de lezer gaandeweg dat dit gebed je dichterbij de Heer van het leven brengt in goede dagen en kwade dagen, in stille dagen en tijdens drukke uren. De

titel met een knipoog wordt gaandeweg waargemaakt: dit is een gids voor (bijna) alles. Bij tijd en wijle is de auteur uitvoerig – het had hier en daar wel iets bondiger gekund. In de bladzijden over vriendschap en leven in gemeenschap blijkt wel dat hier een Amerikaan uit de Verenigde Staten aan het woord is en niet iemand uit Europa. Dat is misschien maar goed ook: er blijkt eens te meer uit dat het boek is geschreven vanuit de eigen ervaring, en dat is ook de kracht ervan. Het is een zeer toegankelijk werk voor een eerste kennismaking met Ignatius en met het door hem begonnen Gezelschap van Jezus. Ik vermoed dat het jaren mee zal kunnen en ook de Ignatiuskenner zal blijven inspireren, al was het maar dat je ziet hoe je Ignatius over het voetlicht kunt brengen. Een knap boek.

Jan Stuyt SJ

De Nederlandse vertaling verscheen in juni 2016 bij uitgeverij Aveerboed ISBN 978 90 317 4196 0.
Het Jezuïetenantwoord op (bijna) alle vragen. Spiritualiteit voor het echte leven.
De goede vertaling is van de hand van Pascal Calu.
Het werd een kloek boek van 465 bladzijden, voor € 23,-.

Pater Alois Vissers (1938 – 2016)

Alois Vissers werd geboren in Tielen op 27 november 1938, als derde in een gezin dat negen kinderen zou tellen. Hij volgde de Grieks-Latijnse humaniora op het Sint-Jozefcollege te Turnhout en trad in de Sociëteit op 7 september 1958. Na twee jaar noviciaat vertrok hij meteen

naar de missie om filosofie te gaan studeren in Kimwenza. Hij moest echter al na twee jaren naar België terugkeren wegens ernstige oogproblemen. Na het beëindigen van zijn filosofie in Heverlee in 1964 deed hij drie jaar regentie (stage) op het Xaveriuscollege in Borgerhout. Na zijn theologie en priesterwijding in Heverlee op 11 juli 1970 werd Alois daar ingeschakeld als minister. In datzelfde huis deed hij ook zijn derde vormingsjaar (1972-73). In 1976 werd hij tuchtprefect in het Xaveriuscollege in Borgerhout, daarna rector en opnieuw prefect. Vele oud-leerlingen en andere jongeren in de omgeving bewaren fijne herinneringen aan deze zachte, opgewekte en eerlijke man. Alois vond dat hij niet de gave had om grote conferenties te geven. Maar dat hoefde ook niet. Eén woord, één zin, zijn

aanwezigheid waren voldoende. In 1989 werd Alois directeur van het retraithuis Godsheid bij Hasselt. Hij begeleidde er talloze zusters, broeders, religieuzen en leken bij de Geestelijke Oefeningen. Hij kon er doen wat hij graag deed: mensen uitnodigen om naar Jezus te kijken in het evangelie. Vanaf 2002 vinden we Alois terug in het Jezuïetenhuis in Heverlee als minister en als kerkprefect. Rond 2010 werd bij hem 'spinaal kanaal stenose' geconstateerd. Als weinig anderen heeft hij de kunst van het ziek zijn en van het sterven geleerd. Voor velen kon een bezoek aan Heverlee niet zonder een bezoek aan Alois: minder om hem te bemoedigen dan om bemoedigd te worden. Na zijn overlijden op 7 september 2016 blijven wij achter, verweesd maar ook dankbaar.

Verschenen: In memoriam-uitgave met de levensbeschrijvingen van de Vlaamse jezuïeten die zijn overleden tussen november 2015 en november 2016:

Gerard VERBRAEKEN (1933 – 2015),
Wim GOOSSENS (1924 – 2015),
Jan KERKHOF (1924 – 2015),
Maurice FRIANT (1929 – 2016),
Florent JONCKHEERE (1925 – 2016),
Guy LE GRELLE (1926 – 2016),
Gilbert BOOMGAERT (1927 – 2016),
Frans RENS (1938 – 2016),
Christian DE CLERCQ (1931 – 2016),
Alois VISSERS (1938 – 2016)

Een exemplaar is te bestellen via:
walter.fabri@jesuits.net ; de richtprijs is € 6,-.

Vier eeuwen Bollandisten

**Wat gaat er schuil
achter deze weinig bekende term?
Op ontdekkingsstocht in een wereld
op zichzelf!**

Afgelopen zomer heeft pater Marc Lindeijer zijn werk voor de zaken van de jezuïetenheiligen in Rome ingewisseld voor de kritische studie van alle heiligen bij de Bollandisten in Brussel. Pater Bernard Joassart, sinds jaar en dag werkzaam als Bollandist, legt uit wat dit geleerde genootschap doet.

Een computer, e-mail, een internetsite, databanken, digitalisatie, een scanner, facebook – de bollandisten van vroeger zouden nooit hebben kunnen geloven dat deze ooit een vast onderdeel zouden uitmaken van de dagelijkse gang van zaken in een van de oudste geleerde genootschappen van Europa en van de Sociëteit van Jezus; opgericht in het begin van de zeventiende eeuw.

Wie in het Collège Saint-Michel in Brussel hun bibliotheek in Victoriaanse stijl – geopend in 1905 en de derde in hun geschiedenis – bezoekt, kan de indruk krijgen een eeuw terug te gaan in de tijd. Wat ziet hij? Honderden meters boekenplank die plaats geven aan een half miljoen werken, variërend van zeer oud tot zeer recent. Aan het eind van dit enorme magazijn bevindt zich een grote zaal om te werken die lijkt op een scriptorium zoals in de oude kloosters.

Zo op het eerste gezicht niets sensationeels. Een bibliotheek zoals vele anderen? – Tijdens een ontdekkingsstocht op de bonnefooi zul je werkelijk van alles ontdekken, maar... altijd goed geordend. Op de eerste plaats is er, vanzelfsprekend, een enorme hoeveelheid werken met betrekking tot heiligen. Maar je vindt er ook – naast woordenboeken, catalogi van manuscripten, encyclopedieën – geschiedkundige werken (zowel religieus als niet-religieus),

boeken met betrekking tot kerkvaders of exegese, literatuur uit alle mogelijke tijden en zelfs verhandelingen over geneeskunde en esoterie; dit zijn werk-instrumenten van de bollandisten.

Zou je je moeten verbazen over de gevarieerdheid van deze collectie? Juist niet! De ongeveer zeventig bollandisten en hun zeldzame helpers die elkaar zijn opgevolgd sinds hun voorganger, Héribert Rosweyde, en de stichter, Jean Bolland – aan wie deze onderzoekers hun naam danken –, hebben altijd dezelfde koers gevaren: het bestuderen van het leven van heiligen en het onderzoeken van wat historisch en wat legendarisch is. Andere disciplines blijken hierbij – zoals bij elk historisch onderzoek – heel waardevolle inzichten te geven. Hoe kun je een wonder begrijpen zonder enige kennis te hebben van de geneeskunde van destijds? Hoe kun je de devotie voor een heilige verklaren wanneer je zijn levensomstandigheden niet kent of het feit dat een of andere folkloristische traditie zijn oorsprong vindt in wat de betreffende heilige gedaan heeft in een streek of stad?

De vrucht van al dit onderzoek is vooral bekend geworden via het *magnum opus* met de naam *Acta Sanctorum*. Het werk zet zich voort in onze dagen via de publicatie van *Analecta Bollandiana*, begonnen eind negentiende eeuw, via de serie monografieën genaamd *Subsidia hagiografica*, en sinds ongeveer vijftien jaar, via de collectie *Tabularium hagiographicum*, waarin de correspondentie in de loop der tijden van bollandisten met bepaalde geleerde tijdgenoten gepubliceerd wordt.

Wat hebben de zeventig bollandisten gepubliceerd gedurende vier eeuwen?

- 67 delen in folioformaat van de *Acta Sanctorum* (ongeveer 60 000 p.);
- 133 banden *Analecta Bollandiana* (twee per jaar) sinds 1882 (2 300 artikelen en 19 000 recensies);
- de *Subsidia hagiografica* (verzamelbundels van uitgaven van hagiografische teksten; catalogi van hagiografische teksten; dossiers over heiligen; thematische monografieën) staan nu op 94;
- van het *Tabularium hagiographicum* zijn sinds 2002 acht delen verschenen.

nieuwe heiligen: werk voor de Bollandisten

Een dergelijk onderzoek, per definitie grondig, is dat het privilege van een selecte groep erudieten? Nee, want bedenken eens hoeveel geschiedkundige studies zich baseren op hagiografische teksten? Hoe kun je de geschiedenis van Parijs bestuderen zonder Dionysius de Areopagiet, Geneviève en zoveel anderen te kennen? Is het in een tijd waarin de interreligieuze dialoog zo gewaardeerd wordt niet interessant deze oude teksten te leggen naast de teksten die ons verhalen over de levens van die grote namen uit andere religies? Om nog maar te zwijgen van het feit dat de meeste van onze voornamen die van heiligen zijn...

Wil je meer weten? We keren terug naar de litanie aan het begin van dit artikel. De bollandisten uit het verleden waren modern – zo profiteerden zij maximaal van de boekdrukkunst om de oogst van hun werk te delen. Modern zijn ook de bollandisten van tegenwoordig: de informatica, met alle haar mogelijkheden, is, ondanks haar beperkingen ook, een hulpmiddel geworden dat zij intensief gebruiken. Wanneer je, lezer, meer met betrekking tot hen wilt weten, aarzel dan niet om de internetsite te raadplegen – www.bollandistes.org – of de facebookpagina. Dat wil zeggen, wanneer je niet een beetje 'retro' bent en gehecht aan papier – in dat geval, neem en lees Bollandistes, saints et légende (veelvuldig verwijzingen op de site): een schitterend

werk dat met duidelijke voorbeelden de geschiedenis langsgaat van deze bewakers en onderzoekers van het collectief geheugen van de mensheid, zowel op christelijk als profaan gebied.

Bernard Joassart SJ
Vertaling: Wiggert Molenaar SJ

U kunt ons helpen!

Elke generatie heeft zijn eigen vorm van heiligenverering. Vaak wordt daarbij de juiste maat gehouden, maar soms wordt er ook overdeden: te kritisch, te devoot. Elke generatie is dus geholpen met een degelijke studie van de heiligen. De Bollandisten zijn al eeuwenlang de grootste autoriteit op dat gebied. De Belgische Staat erkent ons als onderzoeksinstituut, maar geeft helaas geen subsidie. Sinds enige tijd staan we voor grote uitdagingen wat betreft de bibliotheek, het onderzoek, de publicaties, de presentie op het web. We willen graag de hoogste kwaliteit blijven leveren, maar dat kost geld, veel geld.

Helpt u ons? Tien euro voor uw favoriete heilige is al mooi! U kunt uw giften – aftreikbaar van de belastingen – aan ons overmaken via de Koning Boudewijnstichting:
Rekeningnummer: BE10 0000 0000 0404
BIC code: BPOTBEB1
Doel: "Bollandistenfonds *182/0420/00048".

Voor meer informatie: Merv. I. de Saint Sernin, Boulevard Saint-Michel 24, 1040 Brussel; saintsernin@bollandistes.be

Grootse viering St. Jan Berchmans in Louisiana

In deze dagen zullen de paters van het Berchmanianum in Nijmegen hun gebouw verlaten en hun intrek nemen in het nieuwbouw enkele honderden meters verderop. Ondertussen wordt het leven van de heilige naar wie het oude gebouw is genoemd, Jan Berchmans, aan de overzijde van de Atlantische oceaan, in Shreveport, Louisiana groots gevierd.

De aanleiding voor deze viering is de herdenking van het wonder dat aan de heilige wordt toegeschreven en dat in 1866 plaatsvond. In dat jaar zag Mary Wilson, een Canadese, presbyteriaanse vrouw die zich tot het katholicisme had bekeerd en non wilde worden, een verschijning van de heilige Jan Berchmans. Mary, die zwaar ziek was en al geruime tijd tot de heilige had gebeden, werd genezen van haar dodelijke ziekte. Het Vaticaan erkende het wonder, hetgeen leidde tot de heiligerklaring in 1888 door paus Leo XIII.

Voor de viering van het 150-jarig jubileum zal de relik van het hart van de heilige speciaal worden overgevoerd naar de Sint Jan Berchmanskathedraal in Shreveport.

relik van het hart van de heilige Jan Berchmans.

FOTO: PHILIP DEBRUYNE SJ

beeld van St. Jan Berchmans uit de gelijknamige kathedraal in Shreveport

draal in Shreveport. In de twaalf dagen die volgen, zal zijn leven uitgebreid worden gevierd met pelgrims uit de hele wereld. Onder de sprekers zijn onder andere kardinaal O'Brien, aartsbisschop van Baltimore; deken Van Meerbergen, pastoor van Diest en dr. John McGreevy van Notre Dame universiteit, die een lezing zal geven over de geschiedenis van de Amerikaanse jezuïeten in de wereld. Voor scholieren en studenten zijn er vieringen, lezingen en een toneelstuk.

Ward Biemans SJ

Wie is St. Jan Berchmans?

Jan Berchmans werd geboren in Diest, een dorp in Vlaams Brabant, in 1599 als zoon van een schoenmaker. Hij studeerde klassieken in Mechelen vanaf 1612 en werd aldaar toegelaten tot de Sociëteit van Jezus in 1616. Daar leerde hij van zijn geestelijk leidsman de eenvoudige doch glanzende levenswijze die je als program boven heel zijn leven zou kunnen schrijven: 'Heiligheid bestaat niet in het verrichten van buitengewone dingen, maar in het buitengewoon verrichten van gewone dingen!' In 1618 werd

hij naar Rome gezonden om te studeren, waar hij na een korte ziekte overleed op 13 augustus 1621. Hij was geliefd bij iedereen die hem kende vanwege zijn authentieke vrolijkheid, zijn werkelijke liefdadigheid en zijn onafgebroken blijheid. Zijn feestdag is op 26 november.

Meer info via:
www.sjbdevotion.org

Er is tevens een Amerikaanse stripverhaal verschenen over het leven van St. Jan Berchmans, dat is te bestellen via: www.bonaventurecomics.com/john-berchmans

ACTIVITEITEN

Digitale retraite

Op initiatief van het Platform ignatiaanse spiritualiteit worden gedurende de Advent en de 40-dagentijd via de website www.ignatiaansbidden.org digitale retraites aangeboden. De deelnemers krijgen elke dag een e-mail met gebedsmateriaal: een bijbeltekst met gebedssuggesties en geloofsimpulsen. Hiermee kunnen zij dagelijks wat tijd uittrekken voor gebed thuis, in een kapel, op de bus of in de trein, enz. De hele retraite is geïnspireerd door de ignatiaanse spiritualiteit.

Deze website brengt de digitale en de fysieke geloofswereld dicht bij elkaar. Daarom worden de deelnemers uitgenodigd om hun ervaringen te delen. Op verschillende plaatsen in Nederland en Vlaanderen worden uitwisselingsgroepjes georganiseerd voor wie dit wenst. Zo ook in de Oude Abdij Dronen, telkens op vrijdagvoormiddag (en op aanvraag ook op een avond).

Praktische gegevens Oude Abdij: Data Advent: 2, 9, 16, 23 december 2016 (om 10u); mogelijkheid om aan te sluiten bij de eucharistieviering (11u30).

Kosten en inschrijven: de retraite en het uitwisselingsgroepje zijn gratis. Inschrijven digitale retraite: www.ignatiaansbidden.org
Inschrijven uitwisselingsgroepje: bezorg ons je contactgegevens via activiteiten@oudeabdij.be of 0032 (0)9 226 52 26.

UCSIA - Antwerpen

Duurzame ontwikkeling: de impact van *Laudato Si'*

De pauselijke encycliciek *Laudato Si'* wijst op overtuigende wijze de uitdagingen aan van duurzame ontwikkeling binnen de sociale leer van de katholieke Kerk. Fabien Revol verzorgt een lezing. Hij studeerde theologie van de ecologie in Toronto, Canada. Na zijn theologie doctoraat, behaalde hij nog een doctoraat in de filosofie. Aviel Verbruggen, energie- en milieueconoom aan de Universiteit van Antwerpen, geeft een respons. Pannelgesprek met bisschop Mgr. Luc Van Looy en juriste en ondernemer Sabine Denis. Taal: Engels.

Woensdag 7 december 2016, 19.00u-21.00u

Het Onze Vader (op)nieuw uitgelegd

Mgr. Jozef De Kesel • aartsbisschop van het bisdom Mechelen-Brussel

In de komende advent neemt de katholieke Kerk in Nederland en Vlaanderen een nieuwe en - voor het eerst - gemeenschappelijke tekst in gebruik van het Onze Vader. De Belgische en Nederlandse

bisschoppen zien de vernieuwing van dit kerngebed van de liturgie als een kans om stil te staan bij de waarde en de betekenis ervan.

Stijn Van den Bossche • Internationaal Instituut Lumen Vitae

De gastspreker belicht de inhoud van het boekje 'Het Onze Vader (op)nieuw uitgelegd' van de Duitse exegeet Gerhard Lohfink. Het wijst aan hoe het gebed van Jezus begrepen moet worden, ook vanuit tekstpassages in het Oude Testament bij Ezechiël en Daniël.

Praktische informatie: Taal: Nederlands
Maandag 19 december 2016, 18.00u-19.30u
Locatie voor beide lezingen: Universiteit Antwerpen, Hof van Lier, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen
Deelname is gratis. Meer info: www.ucsia.org

Amsterdam, KrijtbergAcademie

Amoris Laetitia

In twee avonden worden de hoofdlijnen behandeld van het meest recente grote document van paus Franciscus: *Amoris Laetitia*, de vreugde van de liefde. Ter sprake komen o.a.: de ervaringen en uitdagingen van gezinnen, liefde in het huwelijk en de pastorale zorg in moeilijke gezinssituaties.

Data 17 en 24 januari 2017, tijdstip 20.00 - 21.30 uur

Voordracht & gespreksleider: Ward Biemans SJ

Ignatiaans bidden met film

Het witte doek kan een plaats van 'ontmoeting' worden met de Ander/ander, waar we in onze diepste lagen worden aangesproken. Na een korte inleiding bekijken we een film. Om te voorkomen dat voorkennis de verwondering en de openheid in de weg staan, maken we vooraf de film niet bekend. Na de film volgt een tijd voor persoonlijke bezinning en gebed om de filmbeelden in verbinding te brengen met het eigen leven. Daarna volgt een uitwisseling, waarin we elkaar kunnen vertellen wat er in de persoonlijke gebedstijd naar boven is gekomen.

Datum zondag 22 januari 2017, tijdstip 12.30 - 17.00 uur.
Begeleiding: Bart van Emmerik SJ

Locatie beide activiteiten: Ignatiushuis, Beulingstraat 11 Amsterdam

Kosten: € 5,- per avond (ter plaatse te voldoen)
Aanmelden via academie@krijtberg.nl

'We kunnen altijd een stap
voorwaarts doen door nadrukkelijk
te vragen om troost. In de twee
apostolische exhortaties en in
Laudato Si' heb ik consequent het
belang onderstreept van de vreugde.
In de Geestelijke Oefeningen nodigt
Ignatius ons, zijn vrienden, uit om
"de taak van het troosten" te
beschouwen; deze taak die het werk
is van de verrezen Christus zelf.'
[G.O. 224]

*Paus Franciscus tot de leden
van de Algemene Congregatie,
24 oktober 2016*

Jezuieten is een uitgave van de Nederlandse en
de Vlaamse provincies van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor
familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.
Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom,
meer informatie hierover op pag. 2.